

**СУМСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ АГРАНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
НАУКОВА БІБЛІОТЕКА**

Затверджую

Ректор Сумського НАУ

_____ **В. І. Ладика**

«_____» _____ **2020 р.**

ЗВІТ

**про роботу наукової бібліотеки
Сумського національного аграрного університету
за 2019 рік.**

СУМИ-2020

1. Вступ

У 2019 році головна **мета** роботи наукової бібліотеки Сумського НАУ полягала у своєчасному і якісному бібліотечному та інформаційному обслуговуванні користувачів, сприянні формуванню їх світогляду та духовного розвитку.

Досягнення цієї мети забезпечувалося шляхом виконання наступних **завдань**:

- Формування фонду відповідно до напрямків навчального й наукового процесів університету та інформаційних потреб користувачів;
- забезпечення якісного і оперативного інформаційного обслуговування користувачів бібліотеки шляхом систематичного наповнення довідкового електронного апарату бібліотеки;
- надання безперебійного доступу до повнотекстових ресурсів, що забезпечують інформаційну підтримку дистанційного навчання;
- наповнення колекцій електронного репозитарію СНАУ що забезпечує підвищення web-присутності університету в глобальних наукових комунікаціях, збереження та надання вільного доступу до результатів наукових досліджень науковців;
- забезпечення доступу користувачів до світових і вітчизняних наукових та освітніх ресурсів;
- вивчення інформаційних потреб користувачів бібліотеки;
- пропаганда діяльності бібліотеки шляхом забезпечення наповнення web-сайту бібліотеки та сторінок соцмереж;
- пропаганда книги й читання;
- плідна співпраця з бібліотеками Територіального методичного об'єднання сільськогосподарських бібліотек Сумської області.

2. Бібліотечні фонди

Станом на 31.12.2019 р. загальний фонд бібліотеки налічує **281 404** примірників документів (всього **85 810** назв).

	Кількість примірників	Відсотки
<i>За видами</i>		
Книг	216565	77,0%
неопублікованих документів	159	
періодичних видань	57311	20,4%
електронних носіїв із записом	7000	2,6%
та інші документи	369	
<i>За мовами</i>		
державною мовою	181342	64,3%
іноземними мовами	100545	35,7%
у т. ч. російською мовою	90459	
<i>За цільовим призначенням</i>		
наукових	61854	21,9%
навчальних	124381	44,2%
у т.ч. в електронній формі	7326	
літературно-художніх видань	12604	4,5%

3. Електронні ресурси

У звітному році бібліотека мала можливість надавати користувачам-науковцям доступ до світових інформаційних ресурсів (*Scopus* та *Web of Science*), що надана була університету безкоштовно.

В своїй роботі бібліотека широко використовує й вітчизняні ресурси відкритого доступу. Вже протягом багатьох років в обслуговуванні користувачів широко використовується повнотекстова база «Наукова періодика України», що формується Національною бібліотекою України ім. В. Вернадського. Банер даного ресурсу для зручності користувачів бібліотека розмістила на своєму сайті. В забезпеченні користувачів патентною інформацією та навчальними виданнями з електронних бібліотек відкритого доступу суттєву допомогу надають посилання на відповідні ресурси, розміщені на сайті бібліотеки.

Одним із надважливих напрямків діяльності бібліотеки залишається створення і наповнення власних баз даних. Наповнення такої БД як *електронний каталог* (далі – ЕК) надає можливість не тільки розкривати фонди бібліотеки для користувачів, а й обслуговувати їх в автоматизованому режимі. ЕК функціонує в бібліотеці з 1991 р., над його наповненням працюють усі співробітники бібліотеки. Протягом звітнього року ЕК поповнився на **3 105** записів і таким чином на кінець звітнього року об'єм становить **137 205** записів на документи усіх видів, представлених у бібліотеці. Для того, щоб ЕК був максимально зручним для пошуку

інформації, а користувачі знаходили максимум відповідей на свої запити, протягом багатьох років співробітниками бібліотеки проводиться робота з розширення інформативності каталогу. У звітному році ця практика продовжена, а тому до ЕК систематично вносилися змісти до наукових збірників, що видаються університетом.

Платформа САБ «Ірбіс-64», що використовується в бібліотеці дозволяє надавати безкоштовний хостинг для електронних каталогів бібліотек коледжів СНАУ, що не мають змоги самостійно придбати програмне забезпечення. Це надає змогу представити розподілений електронний каталог Територіального методичного об'єднання сільськогосподарських бібліотек Сумської області. Таким чином, бібліотека СНАУ забезпечує збереження інформації з цих баз даних.

Для зручності користувачів виділено окремі бази даних: Картотека авторефератів дисертацій; Картотека дисертацій; Фонд електронних документів (повнотекстова). Загальна кількість баз даних, що наповнюються співробітниками бібліотеки зменшилась, оскільки тимчасово призупинено наповнення БД «Каталог експонатів Музею історії СНАУ».

Ще одна повнотекстова база, що містить навчальні та наукові тексти і є допоміжним ресурсом для забезпечення навчального процесу - «Електронна бібліотека», теж створена на платформі САБ «Ірбіс-64». Станом на кінець звітнього року обидві ці бази нараховують понад **17,5** тис. повних текстів документів (за рік ЕБ поповнилася на **381** документ).

Протягом року систематично проводилася робота з редагування записів в ЕК та інших БД.

Протягом звітнього року також здійснювалась систематична робота щодо наповнення та редагування бази даних читачів. Ця БД є обов'язковою складовою в процесі здійснення автоматизованої книговидачі, що запроваджена в бібліотеці. Також вона є платформою для доступу до повних текстів ЕБ у віддаленому режимі. Протягом року в цій базі створено **843** електронних формуляри користувачів.

Сайт бібліотеки

В умовах сьогодення діяльність бібліотеки ЗВО та її послуг оцінюється користувачами, в першу чергу, за представленням її в глобальній мережі. А тому наповнення web-сайту бібліотеки залишається одним із вагомих напрямків роботи книгозбірні.

Над наповненням сайту бібліотека СНАУ працює з 2012 р.. У звітному році був створений новий сайт бібліотеки, відповідно розроблено нову структуру та оновлено все інформаційне наповнення сайту. Однак, у зв'язку з втратою інформації про кількість відвідувань старої версії сайту, в статистичну звітність потрапила лише інформація про звернення за 4,5 місяці звітнього року – 49668.

Сайт (<http://library.snau.edu.ua>) містить всю необхідну інформацію про діяльність бібліотеки та її основні послуги. Це й перелік періодичних видань,

що передплачує бібліотека, план її роботи на найближчий місяць, який інформує користувачів про всі масові заходи та книжкові виставки, віртуальні виставки нових надходжень тощо. Тут також представлені біобібліографічні покажчики, складені працівниками бібліотеки, можна скористатися онлайн-сервісами для визначення індексу УДК та автоматичного оформлення списку літератури до наукових праць.

У звітному році бібліотекою продовжувалось неформальне спілкування з читачами в інтернет-середовищі, для чого наповнюється сторінка в соціальній мережі «Facebook». Це дає можливість надавати інформацію постійним та потенційним користувачам, ділитись з віртуальними користувачами своїми успіхами та досягненнями, а користувачам – висловити свою думку про бібліотеку.

Електронний репозиторій

Одним із надважливих напрямків роботи бібліотеки в звітному році, як і протягом кількох попередніх років, залишається робота над наповненням Електронного репозиторію СНАУ (<http://repo.snau.edu.ua>). Ця ділянка роботи проводиться спільно з науково-дослідною частиною університету і є надзвичайно важливою для забезпечення навчальної, наукової та міжнародної науково-дослідницької діяльності університету. Наявність ресурсу відкритого доступу сприяє підвищенню престижу та рейтингу науковців й університету загалом у світовому інформаційному просторі.

У звітному році співробітниками бібліотеки до електронного архіву було внесено **1 034** електронних документів. Всього репозиторій налічує **7 108** електронних документів. У звітному році було оновлено програмне забезпечення репозиторію, у зв'язку з чим кількість відвідувань обчислена тільки за останні 3 місяці (27338 відвідувань), статистична інформація про відвідування попередньої версії архіву втрачена.

4. Комплектування бібліотечного фонду

У звітному році надходження документів до бібліотечного фонду становить **3 107** прим. (**1 779** назви), на загальну суму – **162 929,44 грн.** (з них бюджетних – 37 567,00 грн.). Оформлена передплата періодичних видань на суму **55 560,56 грн.** (всього 60 назв). У звітному році вдалося досягти коефіцієнту оновлення бібліотечного фонду всього **1,1%**; кількість придбаних видань за звітний період у розрахунку на 1 користувача - **0,40**.

Збереглась тенденція останніх років щодо проблем комплектування книжкового фонду бібліотеки: обмеженість бюджетних асигнувань на поповнення фонду, відсутність тематики необхідних видань у книготорговій мережі, значне зростання вартості видань. А тому джерелами комплектування були переважно подарунки факультетів, кафедр, окремих викладачів університету, читачів-студентів; значну кількість видань отримано від видавничо-редакційного відділу університету. Таке джерело надходжень, як книгообмін з бібліотеками, на жаль, у звітному році не приніс

бажаної кількості надходжень, оскільки бібліотека не має в своєму обмінному фонді затребуваних видань.

Протягом звітного року основний фонд бібліотеки зменшився на 2 % у зв'язку із вибуттям видань тимчасового використання (навчально-методичні видання), застарілих періодичних та зношених книжкових видань. Всього з основного фонду вибуло **8 544** видання.

Обмінний фонд

Після ретельного аналізу з обмінного фонду було списано видання, що протягом багатьох років не були затребувані бібліотеками з причини їх неактуальності - 8 544 примірників. Рішення щодо подальшого перебування на обліку обмінного фонду прийнято лише на користь порівняно нових видань, що перебувають у задовільному фізичному стані. Таким чином, станом на кінець звітного року обмінний фонд, до якого входять здебільшого дублетні видання, нараховує **483** примірники. Протягом року обміну виданнями з даного фонду не відбувалося.

5. Обслуговування користувачів

Організація якісного та оперативного обслуговування користувачів, забезпечення потреб читачів в їх прагненнях до отримання інформації, покращення умов самостійної роботи студентів у читальних залах бібліотеки, збільшення сервісних послуг залишаються серед основних актуальних завдань бібліотеки Сумського НАУ.

У всіх структурних підрозділах бібліотеки обслуговують користувачів таких категорій:

- науковці, викладачі (474)
- спеціалісти (73)
- студенти денної та заочної форм навчання (7160)
- інші (85).

У звітному році спостерігалось зменшення кількості користувачів (за єдиним реєстраційним обліком) – **7 792**. Причиною цього стало зменшення набору студентів та кількості викладачів та спеціалістів. Відповідно зменшилась і кількість читачів, обслугованих усіма підрозділами - **19 550** (заплановано було 20 700). Спостерігалось й зменшення кількості виданих документів – **549 000** (замість запланованих 635 000) та кількості відвідувань – **167 000** (заплановано 202 000). Ці показники теж залежали від кількості користувачів.

Обслуговування користувачів усіх категорій виданнями на традиційних носіях протягом року здійснювалося на 4 абонементних, 4 читальних залах, 2 залах електронних видань. На 3-х абонементних (наукових видань, навчальних видань та абонементі № 3) обслуговування користувачів здійснюється в автоматизованому режимі. На жаль, досі не вдалося запровадити книговидачу в автоматизованому режимі на абонементі № 2, як це було

заплановано. Причиною досі є відсутність сканера для зчитування штрих-кодів.

Значних затрат часу потребує традиційна для співробітників абонементів робота з організації та збереження книжкового фонду: упорядкування, відбір застарілих, дублетних та маловикористовуваних видань, переміщення фонду, поточний ремонт книг. Була проведена інвентаризація бібліотечного фонду абонементу № 2.

Оскільки вже протягом багатьох років спостерігається зниження читацької активності в читальних залах, причиною чому стала доступність електронних варіантів періодичних та навчальних видань, бібліотека активізувала масову роботу: увазі читачів пропонували найрізноманітніші форми книжкових виставок та тематичних полиць, проводили бесіди-огляди та кураторські години. Читальна зала № 2, що знаходиться у гуртожитку, дає можливість забезпечити користувачів книгою за місцем проживання та у вечірній час.

Усіма підрозділами відділу продовжувалась робота з переведення книжкового фонду на УДК.

Обслуговування користувачів у двох залах електронних видань, що фізично розташовані у головному корпусі університету і якими мають змогу користуватися студенти і викладачі усіх факультетів, проводиться не тільки з електронними виданнями з електронної бібліотеки, а також у одному з них ще й традиційними навчальними виданнями іноземними мовами, а в іншому - неопублікованими документами (дисертації).

Співробітники відділу обслуговування з метою розкриття фондів в своїй роботі використовують як традиційні так і нові форми роботи: виставки-хронології, виставки-вітрини, перегляди літератури, експозиції книжкових видань, тижні періодичних видань, використання мультимедійної техніки при проведенні масових заходів. Вже стало традицією при обслуговуванні користувачів значну увагу надавати вихованню культури читання, дбайливого ставлення до книги.

Традиційна для наукових бібліотек послуга **МБА** та порівняно нова **ЕДД**, незважаючи на широке інформування про них на сайті та на інформаційних заходах для науковців, протягом звітнього року, на жаль, не набули надзвичайної популярності:

- кількість абонентів МБА, ЕДД – 6
- кількість документів, отриманих з інших бібліотек – 21
- кількість виданих документів іншим бібліотекам – 56 (у т.ч. сторінок електронних копій – 18).

6. Культурно-просвітницька робота

Університетська бібліотека, як культурно-освітній центр, протягом останніх років при проведенні культурно-просвітницьких заходів використовує широкий спектр форм і методів, завдяки яким намагається сприяти вихованню культури читання, духовного розвитку особистості,

популяризації знань з питань економіки, проблем сільськогосподарського виробництва, переробки сільськогосподарської сировини, промислового та цивільного будівництва, права.

На жаль, останнім часом бібліотека має змогу проводити лише малі форми масових заходів: літературні години, книжкові виставки та експозиції, бібліомікси, відкриті перегляди літератури, тематичні полиці тощо. Окрім зазначених форм роботи у звітному році використовувались і такі, як *виставки-вітрини, уроки історичної пам'яті, великодня експозиція, паради книг, інформ-хвилини, виставки-інсталяції, виставка-гербарій, полиці-застереження, виставки однієї книги* тощо.

Бібліотекою в обов'язковому порядку проводяться заходи, що відзначалися на державному рівні та спрямовані на національно-патріотичне виховання молоді. Так, на виконання Указу Президента України щодо вшанування подій періоду Української революції 1917-1921 років, бібліотека організувала книжкову виставку-хронологію *«Державне відродження України»*, що діє в бібліотеці нині і буде оновлюватися до 2021 року. Іншим подіям сторічної давнини присвятили ілюстративну виставку *«З рідним словом міцніє держава»* (до 100-річчя (1919 р.) виходу наказу Міністерства народної освіти УНР щодо викладання українською мовою та 110-річчя Закону Директорії УНР «Про державну мову в Українській народній республіці», який визначив українську мову як державну). До 110-ї річниці від дня народження С.А. Бандери, українського політичного діяча, лідера українського національно-визвольного руху організували персональну полицю *«Життя, присвячене свободі»*.

До Дня Незалежності України та Дня Державного прапора України у читальних залах та на абонементних були організовані наступні заходи:

- *«Миті історії Української Незалежності»* (виставка-хронологія)
- *«Наша перлина, наша святиня: державний прапор незалежної України»* (огляд літератури);
- *«Державна символіка України»* (бесіда).

100-річчю з часу проголошення об'єднання двох українських державних утворень – УНР і ЗУНР у єдину Соборну Незалежну Українську державу присвятили виставку-хронологію *«На шляху до Соборної України»* та експозицію видань *«Величний день злуки»*. До Дня пам'яті Героїв Крут підготували історичну полицю *«Трагедію давню згадаємо знов. Під Крутами бій, під Крутами кров»*.

До Дня Гідності та Свободи оновлювалася постійно-діюча виставка-реквієм *«Не здолати Україну»* (Розділи: *Стань на захист України; Уклін Вам, воїни АТО; Волонтер – це стан душі*) та відбувся патріотичний діалог *«Свобода, виборена поколіннями»*.

Дню Захисника України та Дню українського козацтва були присвячені виставки та година мужності та пам'яті:

- *«Захисник України – гордість народу»;*
- *«Захистимо Україну разом»;*
- *«А ми тую славу козацькую збережемо».*

Вже стало традицією хвилиною-спомином біля книжкових виставок *«Кращі з кращих за свободу сміло стали без вагань»* та *«Мужність творить перемогу, єдність – непереможених»* вшановувати подвиг студентів, які відстоювали європейський вибір життя, Героїв Небесної Сотні.

Міжнародному дню жертв Голокосту була присвячена виставка-реквієм *«Голокост і людська гідність»*. До Днів пам'яті та примирення організували виставку-пам'ять *«Пам'ятаємо. Сумуємо. Живемо»*, а виставку-спомин *«Пам'ятати, щоб жити...»* організували до Дня Перемоги над нацизмом у Другій світовій війні.

Шевченківським дням присвятили літературну композицію *«Єднаймо душі словом Кобзаря»*. Разом з усією Україною та світом бібліотека урочисто відзначила 200-річчя з дня народження Пантелеймона Куліша – письменника, перекладача, історика, однієї з визначних постатей національної культури. Була організована персональна полиця *«Життя, що схоже на театр»* та літературна година за твором *«Чорна Рада»*.

2019 рік було проголошено роком Китаю в Україні. Цій події була присвячена книжкова виставка *«Чарівний світ Китаю»*, що мала велику популярність серед наших користувачів, а особливо студентів з Китаю.

Відомим людям держави та краю були присвячені наступні заходи:

- *«Спив до дна я прикрий келих»*, (персональна полиця до 185-ї річниці з дня народження С. Руданського);
- *«Літературний сад Панаса Мирного»*, (виставка-персоналія до 170-ї річниці від дня народження українського письменника);
- *«Майстер слова – Павло Загребельний»*, (персональна полиця до 95-ї річниці від дня народження);
- *«Патріарх української літератури»*, (книжкова виставка до 250-ї річниці від дня народження І.П. Котляревського);
- *«М.А. Терещенко – підприємець, цукрозаводчик, меценат»*, (персональна виставка до 200-річчя від дня народження);
- *«Художній смак творів М. Дочинця»*, (персональна полиця до 60-ї річниці від дня народження українського письменника та журналіста).

Серед найпопулярніших заходів звітного року - цикл заходів присвячених 80-й річниці утворення Сумської області. До ювілею області активно пропагували фонд краєзнавчої літератури. Діяльність направлена на виховання національної свідомості, поваги до історії рідного краю:

- *«З ювілеєм, Сумщино»* (ілюстративна виставка),
- *«Чарівні куточки Сумщини»* (перегляд літератури).

Протягом року підготували виставки-персоналії та літературні читання про відомих земляків: вчених, письменників, художників, поетів.

- *«Я пишу в жанрі реальних історій»*, (С. Талан);
- *«Ми є. Були. І будемо ми. Й Вітчизна наша з нами»*, (І. Багрянний);
- *«Наш славетний земляк – композитор Дмитро Бортнянський»*;
- *«Грабовський Б.П. – піонер у галузі електронної техніки»*;
- *«Літературний портрет»*: Олег Ольжич;

- «Никанор Онацький – митець незвичайної долі»;
- «Моя творчість – біографія моєї душі», (Ю.М. Царик);
- Із циклу «Літературний портрет»: Б. Антоненко-Давидович та ін.

Популярною серед користувачів була книжкова виставка-інсталяція «Таємничий Єгипет: подорож крізь віки», що покликана заочно відвідати загадкову країну та відкрити її численні таємниці.

Надзвичайний успіх серед читачів мав вільний майданчик «Вибери книгу собі сам», на якому були представлені книжкові виставки художньої літератури циклу «Пори року»: «Весняні натхнення»; «Літо з книгою»; «Літературні мелодії осені»; «Книжкова завірюха», а також книжкові виставки-інсталяції: «Все, що душа довірила словам» (до Дня Святого Валентина), «Смак коронованого слова» (до Всесвітнього дня письменника), «Барвистий вінок поезії». Ці форми пропаганди художньої літератури досить дієві, адже після їх організації помітно підвищується книговидача саме художніх творів, а це надзвичайно тішить працівників бібліотеки, що усіма способами намагаються долучити студентську молодь до знайомства з кращими творами вітчизняної та світової літератури.

На постійно-діючій книжковій виставці «Барвиста палітра періодики» представляли новинки періодичних видань. Привертала увагу користувачів і цікаво представлена виставка нових надходжень «Новинки з книжкової корзинки».

На початку навчального року організували цикл переглядів «Нові підручники до нового навчального року» та вересневі зустрічі в бібліотеці «Вдало вибрана професія – щаслива доля».

Бібліотека відзначала не тільки знаменні та пам'ятні дати країни, а й події, пов'язані з життям та діяльністю особистостей, які внесли вагомий вклад у становлення та розвиток нашого університету та сільськогосподарської науки. На нижчевказаних книжкових виставках широко були представлені роботи наших науковців та викладачів:

- «Ліс – безцінний дар природи»;
- «Дегустація книжкових новинок»;
- «Іновації у ветеринарії»;
- «Книги з добрих рук», виставка подарованих книг та ін;
- «Використання безпілотних літальних апаратів в сільському господарстві»;
- «Розвиток вітчизняної науки, освіти і культури»;
- «Стан молочної галузі в Україні»;
- «Перлини української архітектури»;
- «Харчова промисловість – передові технології»;
- «Моя земля – земля моїх батьків»

При організації книжкових виставок, переглядів перевага надавалась темам, що обумовлені навчальним процесом і темам, що цікавлять наших користувачів:

- *«Я - Українська, рідна мова, я – ваша пісня калинова»*, ілюстративна виставка-словник;
- *«Великодні мотиви»*, виставка-інсталяція;
- *«Ліки для здоров'я тварин»*, виставка-перегляд;
- *«Вишивала дівчина вишиванку»*, виставка-інсталяція;
- *«Обіймемо Землю красою й любов'ю»*, виставка-роздум;
- *«Володарі зелених угідь»* (успішні фермерські господарства), виставка-факт;
- *«Нові ідеї для оселі»*, виставка-порада;
- *«Бухгалтерський облік в системі суспільного життя»*, перегляд;
- *«На книжковій полиці кулінарної таємниці»*, виставка-порада;
- *«Тварини на вашому подвір'ї»*, перегляд літератури;
- *«Весняні поради садівникам і городникам»*, перегляд літератури;
- *«Біотехнології в АПК»*, інформаційна полочка;
- *«Вірусні хвороби тварин»*, розкрита полиця;
- *«Ліс – легені планети»*, викладка літератури до міжнародного дня лісів;
- *«Інфекційні хвороби птиці»*, перегляд літератури;
- *«М'ясний бізнес в Україні»*;
- *«Сійся, родися...»*, виставка-порада до весняних польових робіт;

Популярними серед користувачів були **бесіди** та **огляди** біля книжкових полиць, години цікавих повідомлень. Цикл бесід-оглядів було присвячено національно-патріотичному, громадському, професійному вихованню:

- *«Студентська пора – свято молодості і романтики»*, огляд художніх творів;
- *«Свято Покрови Пресвятої Богородиці в українських традиціях»*, бесіда біля книжкової полиці;
- *«Війна у пам'яті, біль у серці»*, діалог з молоддю до дня вигнання нацистів з України;
- *«Здорові корови – якісне молоко»*, огляд видань;
- *«СНІД – хвороба століття»*, бесіда-попередження до Всесвітнього Дня боротьби зі СНІДом;
- *«Сімейна гармонія – баланс почуттів та розуму»*, пізнавальна бесіда;
- *«Молодь єднає країну»*, діалог з молоддю;

Цікаво пройшли літературні години:

- *«Дмитро Павличко – поет нової доби»*, до 90-ї річниці від дня народження українського поета;
- *«Ти могутня, рідна мово»*, (до Міжнародного дня рідної мови);
- *«Бережіть пам'ять про подвиг»*, урок історичної пам'яті до дня партизанської слави та ін.
- *«Мамо, тобі тихесенько вклонюся...»*, молодіжний діалог.

В стінах бібліотеки відбувалися наукові конференції та круглі столи до яких працівники відділу організовували перегляди літератури.

Віртуальні виставки

На жаль, у звітному році не вдалося досягти виконання планових показників зі створення віртуальних виставок, було створено лише 10 виставок нових надходжень. Причиною цього стало те, що у звітному році відбувався вищезгаданий процес створення нового сайту і, відповідно, співробітники бібліотеки першочерговим завданням визначили заповнення його базовою інформацією. З усіма віртуальними виставками можна ознайомитися на сайті бібліотеки.

7. Довідково-інформаційне обслуговування

Довідково-бібліографічна та інформаційна діяльність бібліотеки підпорядкована систематичному та якісному інформаційному забезпеченню наукової та освітньої діяльності університету. Робота, що провадиться співробітниками інформаційно-бібліографічного відділу та частково відділу обслуговування розвивається в різних напрямках: від виконання бібліографічних довідок та консультування до бібліографічного інформування та створення різноманітної бібліографічної продукції.

З метою вивчення потреб користувачів та випередження інформаційних запитів, традиційно на початку року, вивчалась тематика науково-дослідної роботи та навчальні плани кафедр.

Працівники відділу оперативно реагують на запити, вимоги та побажання користувачів. У звітному році користувачам було надано **3974** консультацій. Кожна консультація, як групова, так і індивідуальна – це короткий інструктаж з користування електронними ресурсами бібліотеки, здійснення самостійного пошуку потрібного інформаційного ресурсу. Така робота ведеться постійно, і переважаюча більшість студентів та викладачів університету володіють потрібними навичками пошуку інформації. Тому об'єктивним видається постійне зменшення кількості виконаних довідок. За минулий рік було виконано **1074** довідок різних типів, з них 341 – тематичні. Для порівняння: у 2014 році – виконано 9528 довідок.

Звичайно, для користувача є зручною послугою виконання довідки в автоматизованому режимі. Їх у минулому році було виконано **698**.

Науковцям, що зацікавлені в точному визначенні індексу УДК до своїх праць, працівників інформаційно-бібліографічного відділу та відділу комплектування у звітному році було заіндексовано 291 документ.

Співробітниками інформаційно-бібліографічного відділу систематично проводиться пошук нових форм довідково-інформаційного обслуговування, активно цікавляться інформаційними потребами користувачів-науковців. У звітному році на новий, активніший рівень виведена робота з абонентами у системі ВРІ/ДОК. Була збільшена кількість абонентів ВРІ, розширена кількість тем, збільшена кількість наданої інформації. З абонентами велася робота на випередження їх запитів. Всі повідомлення надсилалися абонентам електронною поштою. Для роботи з абонентами спеціально була створена

електронна поштова скринька інформаційно-бібліографічного відділу. Кількість абонентів ВРІ збільшилась до 50, кількість тем ВРІ – 50. Кількість абонентів ДОК – 5, кількість тем ДОК – 10. Абонентам було надіслано 216 сигнальних повідомлень.

Важливими напрямками бібліографічного інформування користувачів є комплексні інформаційно-масові заходи. Протягом минулого року було проведено 8 *«Днів інформації про нові надходження до бібліотеки»*, які включали організацію виставки нової літератури, проведення бібліографічних оглядів, бесід, консультацій.

На ефективне забезпечення навчального процесу спрямована тісна співпраця інформаційно-бібліографічного відділу з кафедрами університету. За минулий рік було проведено 29 *«Днів бібліотеки на кафедрах»* замість запланованих 45 (на деяких факультетах, за бажанням науковців, проводилися об'єднані засідання кафедр). На зустрічах з науково-педагогічними працівниками були представлені інформаційні огляди новинок літератури за профілями кафедр, обговорені питання комплектування фонду бібліотеки потрібною для кафедр літературою, проведені консультації з оформлення списків використаних джерел, з використання електронних ресурсів бібліотеки, репозиторію університету та корисної інформації, яка розміщена на сайті бібліотеки.

Під впливом обставин бібліотека вносить корективи до форм і методів довідково-інформаційного обслуговування. Так, наприклад, бібліотека уже не проводить *«День дипломника»* як окремий захід, оскільки дана форма контролю вже не застосовується в навчальному процесі. Натомість для студентів старших курсів проводяться групові консультації з практичними заняттями з користування електронними ресурсами бібліотеки та репозиторієм. Такі зустрічі зі студентами відбуваються за домовленістю з кураторами груп. За звітний період їх було 17.

Продовжуємо роботу і з фахівцями сільського господарства: для слухачів Центру підвищення кваліфікації, перепідготовки, удосконалення керівних працівників і спеціалістів проведено 3 *«Дні фахівця»* з екскурсіями по бібліотеці та консультаціями з питань користування ресурсами бібліотеки.

Для аспірантів першого року навчання традиційно був проведений *«День аспіранта»*, на якому присутні ознайомилися з інформаційними ресурсами інших бібліотек та установ, отримали консультації з пошуку джерел. Також у звітному році була проведена зустріч з аспірантами-іноземцями, яких співробітники відділу ознайомили з англomовною літературою, що є у фонді бібліотеки та провели консультації щодо користування сайтом та електронними ресурсами бібліотеки.

Для розширення впливу на читацьку аудиторію та рекламування фонду співробітники бібліотеки для інформаційно-бібліографічного інформування широко використовують сучасні методи поширення інформації: на сайті бібліотеки та на сторінці бібліотеки в соціальній мережі надавалась інформація про книги у рубриці *«Таємниці книжкових полиць»*,

публікувалась інформація про нові надходження у бібліотеку, наповнювались рубрики «Екологічна просвіта», «Наш край».

Для науковців на сайті бібліотеки була створена рубрика «Академічна доброчесність», яка поповнюється затребуваною інформацією.

Бібліографічні показники

Однією з форм бібліографічного інформування споживачів є бібліографічні посібники, серед яких важливе місце займають біобібліографічні показники. Вони є одним із засобів представлення наукової діяльності університету та популяризації наукових досліджень вчених. У звітному році було підготовлено 2 біобібліографічних показника: «Кожушко Неллі Семенівна» та «Мішньов Віктор Кирилович», розпочата робота над третім. Завершені показники представлені в електронній формі на сайті бібліотеки та в репозиторії університету. Один із показників опублікований.

Також в електронному варіанті представлений бюлетень «Наукові праці викладачів СНАУ за 2018 рік».

Для ознайомлення користувачів з новими надходженнями до бібліотеки та популяризації бібліотечного фонду щоквартально складаються зведені інформаційні поточні списки *«Зведені бюлетені нових надходжень до бібліотек Сумського територіального об'єднання»*, що теж представлені на сайті бібліотеки.

Протягом року для окремих користувачів-науковців співробітники інформаційно-бібліографічного відділу складали тематичні списки літератури для наукової роботи та навчально-виховного процесу. Списки склалися як за індивідуальними запитами, так і рекомендаційні, які надсилалися електронною поштою.

Формування інформаційної культури користувачів

На початку навчального року для студентів першого курсу були проведені заняття з основ інформаційної культури. Головна мета цих занять – створити у студентів обсяг знань, які сформують навички самостійного пошуку інформації. Для студентів були проведені короткі теоретичні та практичні заняття, вони були ознайомлені зі структурою та організацією роботи бібліотеки, її послугами, можливістю використання електронних ресурсів. Заняття супроводжувались екскурсіями по бібліотеці. Загальна кількість проведених занять – 8 (16 годин). Для закріплення знань куратори груп мали можливість приводити студентів на додаткові групові консультації.

8. Науково-дослідна робота та науково-методична робота

Бібліотека СНАУ, досліджуючи протягом останніх років тему «Біобібліографія вчених Сумського НАУ», постійно вивчає, збирає і

систематизує наукову спадщину провідних вчених університету з метою представлення громадськості їхнього вкладу в розвиток аграрної науки та демонстрації напрямків наукової та науково-організаційної діяльності вишу. Таке пропагування досліджень науковців, збереження їх здобутків для прийдешніх поколінь та формування іміджу університету можливе за допомогою біобібліографічних показників, що є пріоритетним напрямом науково-бібліографічної діяльності бібліотеки СНАУ.

Всі біобібліографічні показники, які створені бібліотекою СНАУ, укладені за науково обґрунтованою методикою і фактично є результатом дослідницької роботи бібліотеки. Важливим, а, можливо, навіть основним елементом при створенні даного виду посібників є хронологічний показник наукових праць вченого. Правильно оформлений показник праць повністю розкриває наукову діяльність вченого, демонструє становлення його професійного світогляду та наукове зростання.

Хронологічний показник наукових праць – це джерело бібліографічної інформації за темою дослідження, що дає можливість скласти уявлення про наукові здобутки автора. Показник – це швидке інформаційне забезпечення наукових досліджень для інших вчених, які працюють у цій галузі, а також у навчальній та виробничій діяльності спеціалістів і, навіть, у бібліотечному обслуговуванні. Складання хронологічного показника є досить тривалим процесом. Правильно складений показник представляє самостійну цінність як довідково-пошуковий апарат для інших дослідників, є джерельною базою дослідження.

Окрім роботи над вищезгаданою темою співробітники бібліотеки систематично проводять невеличкі соціологічні дослідження серед користувачів своєї бібліотеки щодо її послуг, потреб самих читачів. Цьогоріч проведено два таких опитування. Їх метою було вивчення стану та проблем роботи репозитарію СНАУ, над наповненням якого працює бібліотека, та моніторинг читацької зацікавленості сайтом бібліотеки. Аналіз проведених анкетувань дозволяє окреслити перспективи розвитку бібліотеки та її послуг.

Так, наприклад, результати опитування про електронний репозиторій дозволяють зробити висновок, що його популярність серед науковців поступово зростає і сприяє підвищенню рейтингу вчених та університету в цілому. В той же час, бібліотека і в подальшому повинна активно популяризувати ресурс серед науковців університету на днях бібліотеки на кафедрах та під час індивідуальних консультацій, адже значна частина науковців (27,5%) ніколи не звертаються до електронного архіву і ніколи не нагадують про нього студентам (30%).

У звітному році проведена робота щодо оновлення положення про репозиторій, проект якого буде запропонований до обговорення в наукових колах.

Науково-методична робота бібліотеки

Наукова бібліотека Сумського НАУ відповідно до «Положення про об'єднання сільськогосподарських бібліотек Автономної Республіки Крим та

областей України» (Мінагрополітики України, 2002 р.) є головною бібліотекою та методичним центром Територіального методичного об'єднання сільськогосподарських бібліотек Сумської області.

Звісно, що фахівцями головної бібліотеки традиційно надавались консультації бібліотекам об'єднання з питань, але варто відзначити, що такий вид допомоги вже незначний, оскільки фаховий рівень співробітників бібліотек об'єднання доволі високий як і рівень організації роботи в самих бібліотеках. Протягом звітнього року надано всього 22 консультації, що стосувались редагування електронного каталогу, обліку та проведення інвентаризацій, списання видань, створення комісії по роботі з фондом тощо.

У звітному році бібліотекою СНАУ організовано і проведено для бібліотек-учасниць Територіального методоб'єднання сільськогосподарських бібліотек:

- щорічну нараду **«Діяльність сільськогосподарських бібліотек Територіального методичного об'єднання у 2018 р.: досягнення, проблеми, шляхи розвитку»** (січень);
- семінар-нараду **«Основні показники роботи бібліотеки як головні показники її діяльності»** (грудень).

На жаль, не вдалося провести запланований проблемний семінар «Медіаграмотність у сучасному суспільстві: роль вузівської бібліотеки у сприянні її розвитку» (на базі бібліотеки Маловисторопського коледжу СНАУ) натомість проведений позаплановий семінар **«Бібліотека – свідок і творець історії навчального закладу»** (на базі Глухівського агротехнічного інституту, вересень). Даний семінар був організований ГАТІ в рамках відзначення 120-річчя навчального закладу, усі бібліотеки об'єднання мали змогу представити історії своїх бібліотек.

В участі семінару на базі ГАТІ взяли участь усі завідувачі відділів головної бібліотеки, що було поєднано з виїздом до бібліотеки об'єднання з метою вивчення діяльності та надання методичної й консультаційної допомоги.

Як і у минулі роки, з метою оновлення власної документальної бази систематично вивчали документи, що регламентують бібліотечну та освітню діяльність, розробляли та редагувати інструктивні та регламентуючі документи. Співпрацювали з вузівськими бібліотеками міста, Сумською ОУНБ та центральною міською бібліотекою ім. Т. Шевченка.

Також працівники бібліотеки брали **участь у наукових заходах:**

- XIV Всеукраїнській конференції молодих учених та спеціалістів «Історія освіти, науки і техніки в Україні» (17 травня 2019 р., м. Київ). На конференцію **підготована доповідь: к.і.н. Комликовою Г.І. «Діяльність науково-виробничої системи «Меристема» щодо вирішення проблем розвитку картоплярства на Сумщині»** (опубліковано: Історія освіти, науки і техніки в Україні : матеріали XIV Всеукраїнської конференції молодих учених та спеціалістів, м. Київ, 17 травня 2019 р. / НААН ; ННСГБ. – К., 2019. – С. 121-123.).

9. Матеріально-технічна база.

У звітному році адміністрацією університету ініційоване оновлення матеріально-технічної бази бібліотеки, що у подальшому стане базою для системного оновлення усієї інформаційно-бібліотечної роботи. Так, у зв'язку із зменшенням відвідуваності читальної зали періодичних видань, що сталося внаслідок широкої доступності більшості журналів в мережі інтернет, дане приміщення було пристосоване до проведення як культурно-просвітницької заходів бібліотеки, так і наукових заходів, що проводяться для науково-педагогічних працівників: у залі зроблений ремонт та обладнано мультимедійним проектором. Найближчим часом планується заміна меблів на більш мобільні.

На жаль, площа бібліотеки дещо зменшилася, оскільки у звітному році були списані незатребувані і застарілі видання з обмінного фонду а тому приміщення, де він зберігався (віддалене від основної бібліотеки), було передане іншим службам університету. Натомість бібліотеці було виділено інше приміщення (дещо менше за розміром), наближене до бібліотеки, куди буде найближчим часом переведено відділ комплектування. Відповідно приміщення, що наразі зайняте відділом комплектування буде використано під розширення книгосховища абонементу навчальних видань. Станом на 01.01.2020 р. загальна площа бібліотеки становить **1110,6 м²**, відповідно площа для зберігання фондів теж дещо зменшилась і становить 475,9 м². Основне приміщення бібліотеки розташоване на двох поверхах одного з навчальних корпусів, функціонують філії бібліотеки в навчальних корпусах: абонемент № 2, читальна зала № 2 в гуртожитку, абонемент № 3 та читальна зала № 3. У головному корпусі університету бібліотека розташовані дві зали електронних видань, що забезпечують потреби користувачів в доступі до повнотекстових БД, а також обслуговують виданнями іноземними мовами.

Розпочата поступова заміна застарілих маловмісних стелажів на нові, що дозволить зручніше розташовувати фонд (придбано 10 стелажів).

Загальна кількість посадкових місць в читальних залах не змінилась і становить **305**.

Усі підрозділи бібліотеки оснащені комп'ютерами, підключеними до мережі Інтернет.

Станом на 01.01.2020 р. бібліотека СНАУ має 40 комп'ютерів. Зменшення кількості комп'ютерної техніки відбулося у зв'язку з тим, що студенти вже мають у власному користуванні достатньо техніки і гаджетів, а тому не потребують великої кількості АРМ у бібліотеці. Із загальної кількості комп'ютерів 20 – це АРМ читачів, що забезпечують доступ до електронного каталогу бібліотеки СНАУ, електронної бібліотеки, електронного репозиторію, міжнародних наукометричних баз (Scopus та WoS), інших інтернет-ресурсів. У звітному році було частково оновлено парк комп'ютерної техніки бібліотеки (отримали 13 нових машин замість 20 застарілих моделей). На сьогодні бібліотека ще має 8 одиниць техніки, що вже не відповідає вимогам сьогодення.

У звітному році бібліотека отримала мультимедійний проектор, що використовується для проведення групових і масових заходів.

Бібліотека також має 1 ксерокс, 3 сканери для зчитування штрих-кодів, 6 принтерів, 3 БФП.

10. Персонал бібліотеки

Штат бібліотеки не зазнав змін і на кінець 2019 р. налічує 15,5 штатних одиниць, які обіймає 16 працівників (один співробітник працює на 0,5 ставки). Усі працівники бібліотеки мають фахову освіту, з них 14 – вищу. 1 співробітник має середню спеціальну (фахову) освіту та 1 – вищу нефахову (сільськогосподарська). Два співробітники бібліотеки мають науковий ступінь кандидата історичних наук.

У бібліотеці працює молодий (лише 1 співробітник має вік понад 60 років), але досвідчений колектив: лише 1 працівник бібліотеки має стаж роботи у бібліотеках менше 10 років, 13 співробітників – понад 20 років.

У звітному році 1 співробітник бібліотеки навчався на курсах підвищення кваліфікації наукових та науково-педагогічних працівників при ННСГБ (травень). Потребують підвищення кваліфікації ще 3 працівники бібліотеки.

Вже стало доброю традицією щомісяця (окрім літніх) в санітарний день проводити внутрішньобібліотечні заняття з підвищення кваліфікації співробітників НБ (за затвердженим планом). До участі у підготовці занять залучені усі співробітники бібліотеки. Оскільки у 2019 р. відзначалося 80-річчя від моменту створення Сумської області, у звітному році усі питання, що розглядались на заняттях, були присвячені персоналіям, що тим чи іншим чином пов'язані з рідним краєм:

- Із циклу «Літературний портрет»: Пантелеймон Куліш;
- Із циклу «Літературний портрет»: Світлана Талан;
- Із циклу «Літературний портрет»: Олег Ольжич
- Із циклу «Відомі земляки»: Борис Гмиря
- Із циклу «Відомі земляки»: Дмитро Бортнянський
- Із циклу «Відомі земляки»: Георгій Нарбут
- Із циклу «Відомі земляки»: Никанор Онацький
- Із циклу «Видатні науковці»: Михайло Єгоров
- та ін.

З метою популяризації історії, культури та літератури рідного краю, з усіх тем доповідей згодом були створені для користувачів книжково-ілюстративні виставки та перегляди, проведені огляди й бесіди, складені інформаційні повідомлення на сайт та в соцмережу.

За високий професіоналізм, вагомий внесок в розвиток бібліотечної справи, творчий підхід до виконання своїх службових обов'язків до Всеукраїнського дня бібліотек завідувач відділу автоматизації бібліотечних процесів та новітніх інформаційних технологій Білошапка Світлана Володимирівна була відзначена Подякою ректора. Директор бібліотеки Комликова Галина Іванівна також отримала подяку від Науково-методичного

центру вищої фахової та передвищої освіти за інноваційний підхід до організації семінару та плідну співпрацю з НМЦ.

11. Основні відносні середньостатистичні величини

Усіма підрозділами бібліотеки досягнуто таких показників:

- читаність – 70,4
- обертаність – 2,0
- книгозабезпеченість – 36,1
- книгозабезпеченість навчальною літературою – 17,4.

12. Нове в роботі бібліотеки

Протягом звітнього року бібліотеки мала можливість надавати в своїх стінах доступ користувачам-науковцям до науко-метричних платформ Scopus та Web of Science (цей доступ був наданий університету відповідно до наказу Міністерства освіти і науки України безкоштовно).

Також співробітниками інформаційно-бібліографічного відділу активізовано такий напрямок діяльності, як бібліографічне інформування. А саме була суттєво збільшена кількість абонентів ВРІ, розширена кількість тем, збільшена кількість наданої інформації. З абонентами велася робота на випередження їх запитів, цьому передувало ретельне вивчення інформаційних потреб окремих науковців, їх груп, кафедр, факультетів. Всі повідомлення надсилалися абонентам електронною поштою. Кількість абонентів ВРІ збільшилась до 50, кількість тем ВРІ – 50. Кількість абонентів ДОК – 5, кількість тем ДОК – 10. Абонентам було надіслано 216 сигнальних повідомлень.

Директор НБ СНАУ

Г.І. Комликова